

Talabani ve Barzani Bağdat'a karşı tek ses olmaya çalışırken Kürt Bölgesel Yönetimi içerisinde birbirlerine karşı üstünlük mücadelesini sürdürüyorlar.

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin 2011'inden 2012'ye Yansımaları

Reflections from 2011 of the Kurdish Regional Government to 2012

Selen TONKUŞ KAREEM

ORSAM Erbil Temsilcisi

Abstract

2011 has witnessed the most intensive political agenda of the recent years for the Kurdistan Region of Iraq (IKR) as it was for the rest of the Middle East. In this study, firstly in order to be able to make predictions regarding the developments in IKR politics in 2012, the past tempestuous year will be analyzed. In the first part of the analysis, the transformation of the crisis that emerged simultaneously with the Arab Spring from the streets to the political arena and the dynamics of the Nechirvan Barzani's government formation efforts; in the second part, the perceptions and the preferences of the Kurds that are attributed a key role regarding the future of Iraq that was dragged into Sunni-Shia dispute following the withdrawal of the US forces. In line with these headlines the study will be concluded with the developments that the IKR is likely to face in 2012.

Zaho olayları KDP ve KİB arasındaki Bahdinan rekabetini partilerin liderlik seviyesine taşımıştır. Muhalefet kendini 17 Şubat'ta başlayan sürecin galibi olarak görmekteyken ve eninde sonunda taleplerini elde edeceğini düşündüğü sırada hayal kırıklığına uğramıştır.

Giriş

2011 yılı, Ortadoğu'nun genelinde olduğu gibi Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) için de son yılların en yoğun siyasi gündemine sahne olmuştur. Yılın ilk yarısı hükümet muhalifi protestolar ve siyasi çözüm arayışlarıyla geçmiş, diğer yarısında ise Erbil-Bağdat hattındaki yükselen tansiyon IKBY'nin gündemini oluşturmuştur. 2012'nin ilk iki ayı geride kalırken, geçen yıldan devreden krizler, gerek IKBY'nin yerel siyaseti gerekse de Bağdat'la ilişkileri açısından yeni yılı da etkisi altına alacak gibi görünmektedir. Bu çalışmada 2012'de IKBY siyasetinde beklenen gelişmeler konusunda öngöründe bulunabilmek için, öncelikle geçtiğimiz çalkantılı yılın analizi yapılacaktır. Analizin ilk kısmında Arap Baharı ile eşzamanlı başlayan siyasi krizin meydanlardan siyaset arenasına dönüşümü, Neçirvan Barzani'nin hükümet kurma çalışmalarının dinamikleri; ikinci kısımda ise ABD sonrası Sünni-Şii uzlaşmazlığı içine giren Irak'ın geleceği konusunda kilit rol atfedilen Kürtlerin algılamaları ve tercihlerine değinilecektir. Çalışma, bu başlıklar dâhilinde 2012'de Kürt Bölgesel Yönetimi'ni bekleyen olası gelişmeler ile sonlandırılacaktır.

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nde Arap Baharı Esintileri

2011 yılı Ortadoğu'nun her yerinde esen halk ayaklanmaları rüzgârıyla aynı zamanda Irak'ın en sakin bölgesi olan Kürt Bölgesel Yönetimi'nde de rejim karşıtı protestolara sahne oldu. 2010'un son aylarında meydana gelen gelişmeler nedeniyle KBY'nin 2011'e halkın da dâhil olduğu siyasi gerilim içinde girilmişti. Sendika seçimlerin-

de beklediği performansı yakalayamayan Goran Partisi (Değişim) destekçilerini ve sivil toplum örgütlerini KBY Parlamentosunun çıkardığı yeni Gösteri ve Toplantı Yasası'nı protesto etmeye davet etmiş ve 2011 yılının Ocak ayının ilk günlerinde protestolar gerçekleştirilmişti. Ocak ayı boyunca siyasi atmosfer, geçtiğimiz genel seçimlerde Kürt Bölgesel Hükümeti'nde (KBH) hiçbir bakanlık elde edememiş olan ve o dönemde 2011'in Eylül ayında gerçekleştirilmesi planlanan vilayet seçimleri için Süleymaniye valiliği ve vilayet kurulu üyeleri koltuklarını kazanma amacıyla olan Goran'ın hükümete yönelik eleştirilerinin sertleşmesiyle gerilmeye devam etmişti. Tam bu sırada önce Tunus'ta, sonra Mısır'da başlayan başarılı halk ayaklanmaları, KBY'de oluşmuş potansiyel havayı yönlendirmek için Goran'a uygun bir bölgesel ortam sunmuştu. Fırsattan yararlanmakta geç kalmayan Goran, 30 Ocak 2011'de meclisin fesih edilip, 3 ay içinde de yeniden seçimlere gidilmesini öneren bildiri yayınlamış ve gerilimi tırmandırmıştı.¹

Bu arka plan üzerine Süleymaniye'de 17 Şubat 2011'de yönetim muhalifi protestolar başlamıştı. Aynı gün Kürdistan Demokratik Partisi'nin (KDP) Süleymaniye bürosunun taşlanması halen çözüme kavuşamayan siyasi krizin başlangıcı oldu. Binanın güvenlik görevlilerinin ateş açması üzerine 16 yaşında bir genç hayatını kaybederken, çok sayıda gösterici de yaralanmış, birkaç saat sonra Goran'ın Erbil temsilciliğinin yakılmış, Soran ve Duhok'taki büroları da tahrip edilmişti. Bir süre sonra Süleymaniye'nin Sara Meydanı'nda erken ve adil seçimler, kamu hizmetlerinin geliştirilmesi, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yolsuzlukla mücadele gibi talepler

2011'in son haftalarında yaşanan Zaho olayları, yeni Neçirvan Barzani Hükümeti karşısında öfkeli bir muhalefetin ortaya çıkmasına neden oldu. Resimde Zaho'daki olay anı örülüyor.

içeren protestolar halk üzerinde oldukça etkiye sahip aydınların yönlendirmesiyle barışçıl bir atmosfere girmişti. Dolayısıyla iktidar partileri KDP ve KYB'nin (Kürdistan Yurtseverler Birliği) duruşu da yumuşamış, halkın taleplerine kulak vermeye başlamışlardı. İlk olarak 17 Şubat olaylarını araştırması için bir komite görevlendirildi. Fakat ilerleyen günlerde Süleymaniye'nin Halepçe, Keler, Çemçemal ve Seyid Sadık gibi ilçe ve nahiyelerine de sıçrayan gösteriler güvenlik güçleri ve göstericiler arasında çatışmalara sahne oldu. Bu durum üzerine hükümetin siyasi krizi iyi yönetemediğini ileri süren üç muhalefet partisi Goran, Kürdistan İslami Birliği (KİB) ve Kürdistan İslami Grubu (KİG) öne çıkarak, gösterilerin arkasında yer aldılar. Muhalefet partileri fiilen protestolarda yer almasalar da, medya organları arayıcılığıyla göstericilere destek verdiler. Bazı muhalefet milletvekilleri de gösterilere katıldı ve destek amaçlı konuşmalar yaptılar. Dolayısıyla Goran tarafından ateşlenen kriz, muhalefet ve iktidar arasındaki bir krize dönüştü. Üç muhalif lider Nöşirvan Mustafa (Goran), Selahattin Bahattin (KİB) ve Ali Bapir (KİG) bir araya gelerek KDP ve KYB'nin uygulamasını istedikleri 22 maddelik bir öneri yayınladılar. Bunlardan en ö-

nemlisi hükümetin istifa etmesinin istenmesiydi. KBH Başbakanı Berham Salih 9 Mart'ta güvenoyu alarak konumunu korumayı başardı.²

Krizin Meydanlardan Siyaset Arenasına Yolculuğu

Bir yandan muhalefet partileri protestoları Arap Baharı havasına dönüştürmeye çalışırken, diğer yandan KDP ve KYB ortamı sakinleştirmek ve gösterileri sonlandırmak için çeşitli yollara başvurdu. Örneğin meydanlarda Cuma namazı kıldırarak ve cihat vaazları veren imamı tutuklayıp, 2-3 gün cezaevinde tutarak protestoların hızını kesmeye çalışıldı. Gösterilerde öncü rol oynayan siyasi ya da entelektüel figürler de mercek altına alındı. Örneğin KBY'nin önde gelen aydınlarından Rebin Herdi, Nisan ortalarında Süleymaniye mahkeme binasının önünde katıldığı gösterilerde güvenlik güçleri tarafından şiddete maruz bırakılarak tutuklandı. Diğer bir örnek de protestolarda halka destek veren Goran milletvekillerinden Abdullah Molla Nuri'nin sahte sürücü ehliyeti ifşa edilmesiydi. KDP ve KYB'nin halkın taleplerine cevap vermek için muhalefet partileri ile gerçekleştirdikleri "5 parti toplantıları" ve adam kayırmacılığını sona erdirmek için İşçi Bulma Kurumu kurulmasına yönelik girişim gibi atılan somut adımlar da zaman içinde protestoların sona ermesinde rol oynadı. Öte yandan Tartışmalı Bölgelerde Kürt ve Araplar arasındaki şiddet olayları ve terörist eylemler gibi dış tehditin varlığı da iktidarın amacına hizmet etti. Örneğin Süleymaniye'de protestolar devam ettiği en ateşli günlerde KBY'deki basın organlarında Baas destekçisi bir grubun, Kerkük ve Hanekin'deki Kürtleri katlederek tartışmalı bölgelerin kontrolünü ele geçirmeyi planladığına ilişkin haberler yayılmıştı. Bu olayın ardından Süleymaniye'de Ensar el İslam örgütüne bağlı teröristler ele geçirilmişti.³ Hâkim medya tarafından KBY'nin protestolarla meşgul olmasından fırsat çıkarıldığına, dolayısıyla asıl tehditin dış tehdit olduğuna ve mevcut krizin mecliste etkin olmadıkları için halkın meşru taleplerini Arap Baharı'nı taklit ederek suiistimal etmeye çalışan muhalefetin siyasi gündeminin sonucu olduğuna dair yaygın bir kanaat oluşturuldu. Bunun hari-

Talabani'nin bir taşla iki kuş vurmak için, yani hem Berham Salih'in yıldızını söndürmek hem de KDP içindeki ayrılığı körüklemek için, Necmettin Kerim'e gösterdiği destek dışında, Neçirvan Barzani'yi güçlendirmeye çalıştığı görülmektedir.

cinde muhalif medyaya göre güvenlik güçlerinin halka ateş açması da zamanla protestolara gölge düşürdü. Son olarak Nisan ortalarında Süleymaniye'deki Sara Meydanı'na KYB kontrolündeki güvenlik güçleri yerleştirilerek 62 gündür devam eden protestolar sona erdirildi. 23 Nisan'da bir araya gelen muhalefet liderleri Sara'daki durum normalleşmeden 5 parti toplantılarına katılmayacaklarını açıkladılar. Ayrıca göstericilere ateş açanların yargılanması, yerel yönetimlere daha fazla yetki verilmesi, iktidar partilerin yetkilerinin sınırlandırılması ve protestolara destek verdikleri gerekçesiyle partilerin kesilen ödeneklerin yeniden tahsis edilmesi taleplerini içeren bir reform bildirisi yayınladılar. Böylece kriz, meydanlarda sonlanırken, siyasi arenada halen devam etmekte olan bir sürece girdi.

5 parti toplantısının sonucusu Temmuz ayında yapıldı. Muhalefet KDP ve KYB'nin reform taleplerine cevap vermemeleri nedeniyle görüşmeleri askıya aldı. Buna karşılık KBY Başkanı Mesud Barzani 28 Ağustos'ta siyasi gerilimi sonlandırmak için muhalefetin taleplerine karşılık gelen bir kararname yayınladı.⁴ Ancak bugüne kadar yalnızca Sara'daki durum normale döndü ve partilerin kesilen ödenekleri iade edildi. 17 Şubat olaylarının yıldönümü yaklaşırken, olayları araştırmak için kurulan komite halen bir sonuca ulaşamadı. Örneğin hakkında tutuklama emri çıkan Süleymaniye KDP Şube Başkanı Hiwa Ahmed hakkındaki vur emrini verme suçlamasını reddetmektedir. Geçtiğimiz Aralık ayında KDP Yürütme Komitesi Sekreteri Fazıl Mirani Süleymaniye'deki mahkemelerin bağımsızlığına güvenmediklerini dile getirdi.

Erbil-Bağdat Hattında Yükselen Tansiyon

2011'in ortalarına gelindiğinde Erbil ile Bağdat arasındaki tartışmalı bölgeler, bütçe, peşmerge, petrol çıkarma sözleşmeleri, petrol ve gaz yasasına ilişkin mevcut sorunlar yeniden alevlendi. Ağustos ayında Kürt parlamenterlerden oluşan bir heyet Diyaladaki tartışmalı ilçelerde yaptığı araştırmalar sonucu, 2003'ten beri 1400 Kürt ailenin zorla göç ettirildiği, 500'den fazla kişinin de öldürüldüğü ve Araplaştırma politikasının halen devam ettiği neticesine ulaştı.⁵ Irak ordusunun Diyalaya bağlı Sadiye ve Celevle kasabalarına iki tabur asker sevk etmesi üzerine KBY de bölgeye peşmerge güçlerini sevk etti. Yükselen tansiyon, Amerikan askerlerinin Irak'tan yavaş yavaş çekildiği bir döneme denk geldi. Temmuz sonunda Amerika Kerkük, Diyaladaki karma güvenlik noktalarından çekilmişti. Daha önce de birçok kez karşı karşıya gelen tarafları Amerikan askerlerinin varlığı kanlı çatışmalardan alıkoymuştu. KBY'deki yaygın kanı, Kerkük valisinin Kürt olması ve KYB'nin Kerkük'teki en güçlü parti olmasından ötürü Kerkük'ün, diğer tartışmalı ilçelere göre daha güvenli olduğudur. Dolayısıyla Amerikan askerlerinin çekilmesi sonrasında "Kürt nüfusu korumak" amacıyla KBY tartışmalı ilçelere olan ilgisi artmıştır.

Ağustos'ta Erbil ve Bağdat arasında yükselen tansiyonun bir diğer ayağı da petrol ve doğal gaz yasa tasarısına ilişkindi. KBY Bağdat Hükümeti'nin petrol ve doğal gaz yasa tasarısını, Kasım 2010'da Barzani'nin girişimiyle Maliki'ye ikinci kez kabine kurma şansı veren ve bunun karşılığında enerji yasa tasarısı üzerinde Erbil ve Bağdat arasında bir mutabakata varılmasını öngören Erbil

Anlaşması'na aykırı olması gerekçesiyle reddetti. Kasım ayında ise KBY'nin ABD'nin önde gelen petrol şirketi Exxon Mobile ile imzaladığı anlaşmaya, Irak Başbakanı Maliki'nin direnç göstermesi ve Petrol Bakanı Hüseyin Şehrastani'nin anlaşmanın yok hükmünde olacağını duyurması uzlaşmazlığı körükledi.

Bağdat'la sorunlar devam ederken, Ekim ayında Erbil'de olumlu bir gelişme yaşandı. Türkmen Cephesi 2005'te kapattıkları Erbil şubelerini yeniden açtı. Mart ayında da Kerkük vilayet meclisi başkanlığına Irak Türkmen Cephesi adayı Hasan Turan getirilmişti. Her iki gelişme de Kürtler cephesinde 2011 yılında Türkmenler ile ilişkilerin geliştirilmesi gerektiği konusunda bir anlayışın oluşmasının sonucu olduğu söylenebilir.

IKBY'de Başbakanlık Bilmecesi

Ekim ayında iktidar-muhalefet arasındaki kriz sürerken, KBH Başbakanı Berham Salih'in başbakanlık süresinin bitimiyle, görevin KDP'ye devri sorusu gündeme geldi. KBY'de başbakanın görev süresi 4 yıl olmasına rağmen, KDP ile KYB arasında 2006'da yapılan ve iki partinin bölgeyi kontrol etmesini sağlayan "Stratejik İttifak" gereğince hükümet, her bir parti boyunca iki yıllık sürelerle yönetiliyor. Fakat Mesud Barzani, muhalefet partilerini yeni hükümete dâhil etme çabaları için zaman kazanmak adına, Salih'in görev süresini yılbaşına kadar uzattı. Bu arada KDP, başbakanlık için henüz resmen açıklanmamış olsa da, muhtemel adayı Neçirvan Barzani adına, muhalefet partilerine ziyaretlerde bulunmaya başladı. Muhalefet ise 'kimin başbakan olacağı önemli değil, önemli olan bizim taleplerimizin karşılanması' diyerek KDP heyetlerine reform taleplerini sıralamaya devam etti. Bu görüşmeler sürerken, bu kez Duhok'un Zaho ilçesinde çıkan kriz KDP'nin çabalarına gölge düşürdü.

Zaho'da 2 Kasım 2011 günü Cuma namazı sonrasında bir grup, fuhuş yapıldığı iddiasıyla bazı otel, masaj salonu, içki satan dükkânlar ile birahaneleri yaktı. Olaylara zemin hazırlayan gelişmeler bir süre önce, Erbil'e bağlı Ainkawa'daki Hıristiyanların, içki satan dükkânların kiliselerden uzaklaş-

tırılması için imza toplamasıyla başlamıştı. Bunu takiben Süleymaniye'nin ilçesi Koya'da da KİB'in öncülüğünde bu tür dükkânların cami, okul gibi kamu alanlarından uzak tutulmasına ilişkin sivil hareket organize edildi. Bu sırada Zaho'da bir imamın vaazında camiye çok yakın bir yerde bulunan masaj merkezini hedef göstermesi üzerine bilinen olaylar gelişmiş, KDP olaylardan KİB'i sorumlu tutmuş ve üst düzey yetkililer de dâhil olmak KİB üyesi olan 60'tan fazla kişiyi tutuklamıştı. KDP'nin KİB'i suçlamasının ardından partinin Zaho'daki binası ve partiye ait Speda TV yakılmış, KİB de bu olaylardan KDP'yi sorumlu tutmuştu. Olayların sorumlusunun araştırılması için Barzani'nin kurduğu soruşturma komitesi parti binalarının KDP ile ilişkili bazı kişilerin de aralarında bulunduğu grupça yakıldığı sonucuna ulaştı, fakat henüz herhangi bir yargı süreci başlatılmadı. 2005 yılında da genel seçimlerden hemen önce Duhok'taki KİB ofisleri yakılmış, hatta bazı üyeler hayatını kaybetmişti. KDP olaylardaki sorumluluğunu kabul ederek, mağdurların ailelerine tazminat ödemiş ve KİB binalarını da restore ettirmişti. KİB de buna dayanarak yine KDP'yi olaylardan sorumlu tuttu. Dolayısıyla Zaho olayları bu açıdan KBY'de sürpriz bir gelişme olarak yorumlanmadı. Aralık başında ise KDP sözcüsü Cafer İbrahim, Nalya Televizyonu'na "2005'te biz yaktık ama bu kez bizim yaktığımızı kanıtlamak için delil yok" şeklinde konuştu.⁶ Olayların arkasında KDP'nin olduğu var sayımı, KDP'nin Bahdinan'daki kontrolünü, kendisinden sonra ikinci popüler parti olan KİB ile paylaşmak istememesi düşünüldüğünde mantıklı görünmektedir. KİB'in Bahdinan'da güçlenmesi KDP için zorluk yaratacak, Goran'ın kurulması nedeniyle kaybettiği 25 sandalye nedeniyle sık sık eleştirdiği KYB ile bir anlamda aynı duruma düşmesine neden olacaktır. Dolayısıyla KİB'in Arap Baharı sırasında aynı çizgiyi izlediği Müslüman Kardeşlerin Arap ülkelerinde önemli pozisyonlar elde etmesiyle güçlendiği bir gerçek olsa da, olayların İslamcı hareketlerin yükselişi ile ilişkilendirilmesi doğru görünmemektedir. Bunun dışında KBY'de olayların arkasında İran olduğuna ilişkin iddialar da öne sürüldü. İran'ın KBY üzerindeki etki çabaları kuşkusuz olmakla beraber, Süleymaniye'de konsolosluğu bulunan tek ülke

Irak Bağdat'a bağlı Şii ve Sünni olarak iki federal bölgeye bölünürse, KBY de federal bölge statüsünü koruyacaktır. Ancak Irak Sünni ve Şii olmak üzere bağımsız iki devlete dönüşürse, Kürt bölgesinin de otomatik olarak bağımsız bir devlete dönüşmesi söz konusu olabilir.

olan İran'ın tesir alanının Bahdinan'a kadar ulaştığını söylemek zordur. Daha önce de belirtildiği gibi KİB'in İran çizgisindeki İslamcı anlayıştan uzak bir partidir. KBY'de İran'a yakınlığı ile bilinen İslamcı parti ise KİG'tir. Bilindiği üzere KİG, 2003 öncesinde Ensar el İslam ile aynı bölgede faaliyet gösteren silahlı bir gruptu. 2003'te Amerika her iki terörist grubun da bulunduğu bölgeyi bombalamış, KİG başkanı Ali Bapir 22 ay cezaevinde tutulmuştu. KİG açıkça dile getirmese de birçok konuda İran yanlısı tutum takındığı biliniyor. Örneğin Irak Parlamentosu'nda Amerikan askerlerinin çekilmesine dair oylamada evet oyu veren tek Kürt partisi KİG olmuştu.

Zaho olayları sonrasında KİG Başkanı Ali Bapir, KDP ve KİB arasında arabuluculuk rolü oynamak istedi fakat KİB tutuklananların serbest bırakılmasını şart koştuğu için KDP ile bir araya gelmedi. Goran da içinde buldukları, bir nevi manevi anlaşma gereğince KİB'e destek çıktı. KYB'nin olaylara ilişkin tutumu ise KDP'yi tatmin etmedi. Fazıl Mirani, olayları yansıtırken KİB medyası ile KYB medyası arasında fark olmadığını ileri sürdü. KYB ise buna karşılık, stratejik anlaşmanın iki parti arasında olduğunu, medyalar arasında olmadığını savundu. KYB'nin tavrının şuanda muhalefete karşı oynanan hiçbir oyunun parçası olmak istememesinden kaynaklandığı söylenebilir. KYB'nin önceliği vilayet seçimleri öncesinde Süleymaniye'deki popüleritesini yeniden kazanmaktır. Zira 27 Eylül 2012'de gerçekleştirilmesi kesinleşen vilayet seçimleri KBY siyasi partilerinin kendi popülerliklerini ölçmek ve birbirlerine güç gösterisi yapmak istemeleri açısından oldukça önem taşımaktadır. Dolayısıyla KYB ve KDP seçimlere aynı listede girmemeye karar verdiler. Fakat bu durumdan KDP ve KYB arasındaki stra-

tejik işbirliğinin zayıfladığı veya sona ereceği anlamını çıkarmak doğru değildir. Vilayet seçimleri sonrasında meclisteki ortaklıkları devam edecek ve KDP ve KYB parlamento seçimlerine ayrı girse dahi, hükümeti beraber kuracaktır. Kaldı ki KDP ve KYB parlamento seçimlerine beraber girmezlerse konumlarını korumak için yeterli oyu elde edemeyeceklerinin farkındadırlar. Çünkü muhalefet partilerinden herhangi biriyle girecekleri anlaşma oyların çoğunluğunu almalarına olanak sağlamayacaktır. En büyük muhalefet partisi olan Goran'ın KDP ile işbirliği yapmayacağı kesindir. Zira bu Goran için "sokaktaki insan" tarafından verilmiş bir karardır. KYB ile gireceği bir anlaşma da aynı şekilde ciddi oy kaybına neden olacağı için, Goran-KYB anlaşması ancak seçimler sonrasında mümkün görünmektedir. KİB ve KİG ile anlaşması bu iki partinin kemikleşmiş seçmenlere sahip olduğu ve dolayısıyla alacakları oy sayısı da yaklaşık olarak belli olduğu için KYB ve KDP için bir kazanç getirmeyecektir. Dolayısıyla KDP ve KYB'nin Temmuz 2013 Parlamento seçimlerine birlikte girmeleri beklenmektedir. Eylül 2012 Vilayet Meclisi seçimleri iki büyük partinin popülerliklerini ölçmeleri dışında, stratejik anlaşmanın imzalandığı 2006 yılından bu yana süregelen bir tartışmaya da nokta koyacaktır. KDP, oyların çoğunluğu tek başına aldığı, buna rağmen KYB ile anlaşma içinde olduğunu, KYB de oylarının önemli kısmını stratejik anlaşma yüzünden Goran'a kaybettiğini ama buna rağmen ittifakı sürdürdüğünü dile getirmektedir. Dolayısıyla vilayet meclisi seçimleri bu tartışmaya bir son verecek fakat stratejik anlaşmaya zarar vermeyecektir. İç siyasi dinamiklerinin yanı sıra, KBY'nin Bağdat ile olan çatışması da KDP ve KYB arasındaki stratejik anlaşmanın devamlılığını zorunlu kılmaktadır. KBY'nin Irak'ın içinden

Talabani'nin, KDP içindeki ayrılığı körüklemek için Neçirvan Barzani'yi güçlendirmeye çalıştığı görülüyor.

geçtiği krizin yönetimini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirebilmesi için iktidar partileri olan KDP ve KYB stratejik birliklerini korumak istemektedir. Önemle belirtilmesi gereken bir nokta, stratejik anlaşmanın Talabani ve Barzani arasında olduğu ve parti kadrolarından kimse-nin anlaşmanın içeriğini tam anlamıyla bilmiyor olmasıdır. Dolayısıyla kadrolar arasında sorun çıktığında, Talabani ve Barzani'nin bir araya gelerek sorunu kolayca çözdükleri KYB' de sıkça gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak Zaho olaylarının KDP ve KİB arasındaki Bahdinan rekabetini iki partinin liderlik seviyesine taşıdığı söylenebilir. Daha önemli bir netice ise muhalefetin kendini 17 Şubat'ta başlayan sürecin galibi olarak gördüğü ve eninde sonunda taleplerini elde edeceğini düşündüğü sırada, içlerinden birinin binalarının yakılmasıyla uğradığı hayal kırıklığıdır. Dolayısıyla Zaho olayları muhalefet ve iktidar partilerinin arasını

biraz daha açmış, Neçirvan Barzani'nin muhalefetsiz bir başbakanlık dönemi geçirmesi ihtimalini uzaklaştırmıştır.

Aralık sonunda KDP başbakanlık için tek adaylarının Neçirvan Barzani olduğunu açıklarken, Fazıl Mirani ise geniş tabanlı bir hükümet kurulamaması halinde, fonksiyonel olmayan bir hükümetin yükünü Barzani'ye veremeyeceklerini, dolayısıyla Barzani'nin aday gösterilmeyeceğini belirtti. Buna ek olarak Neçirvan Barzani'nin de bu şartlarda görevi kabul etmemeye hazır olduğunu ifade etti. Bunu takiben, hala KBY medyası, bağımsız medya da dahil olmak üzere, "Neçirvan Barzani'nin görevi kabul etmesi" tabirini kullanmaktadır. Barzani'nin başbakanlık için oldukça istekli olduğu gerçeği düşünüldüğünde bu tabir oldukça ilginç görünmektedir. Bu noktada başbakanlık oyununun perde arkasına bakmak faydalı olabilir.

Başbakanlık Bilmecesinin Şifreleri

KBY'de Mesud Barzani'nin Neçirvan Barzani'nin başbakanlığını desteklemediği haberleri dolaşmaktadır. Hatta Neçirvan Barzani'nin başbakanlığında zorluklarla karşılaşmasının ve parlayan yıldızının böylece sönmesinin istendiği rivayetlerine rastlanmaktadır. Dolayısıyla KDPlilerin söylemlerinin de amca-yeğen Barzaniler arasındaki çekişmeyi gizlemek için olduğu iddia edilmektedir. Bilinen bir gerçek ise Mesud Barzani'nin Berham Salih'in görevine devam etmesinden yana olduğuydu. Barzani, KYB tarafından kaldırılması gereken ancak Barzani'nin Kosrat Resul'ü kabul etmemesi nedeniyle iki yıldır boş olan devlet başkanı vekili pozisyonu için tekrar Kosrat Resul'ü önermesini engellemek istemişti. Stratejik anlaşmaya göre KYB ve KDP aralarında anlaşılırsa, başbakanlık görev süresinin sonuna kadar, yani 2 yıl daha Berham Salih görevine devam edebilir. Bu noktada ise Celal Talabani'nin gündemi devreye girdi. Talabani Berham Salih'in göreve devam etmesini reddederek Neçirvan Barzani'nin başbakanlığına destek verdi. Bunun açıklaması ise Talabani'nin geçmişten bugüne gelen siyasi bir alışkanlığında bulunabilir. Talabani KYB içinde kendisinden sonra -ikinci adam- olarak tek bir kişinin isminin öne çıkmasına karşı olduğu için, önce parti içinde bir ismi yüceltirken, sonrasında o kişiye bir rakip yaratmaktadır. Nöşirvan Mustafa'nın karşısına Kosrat Resul'ü, Resul'ün karşısına ise Berham Salih'i çıkarmış, iki sene sonra ise şimdilerle yıldızı parlayan yürütme komitesi üyesi ve Kerkük Valisi Necmettin Kerim'i getirip, Berham Salih'ten desteğini çekmişti.

Bu açıdan bakıldığında Talabani'nin bir taşla iki kuş vurmak için, yani hem Berham Salih'in yıldızını söndürmek hem de KDP içindeki ayrılığı körüklemek için, Necmettin Kerim'e gösterdiği destek dışında, Neçirvan Barzani'yi güçlendirmeye çalıştığı görülmektedir. Talabani'nin uyguladığı diğer bir taktik de Goran üzerinden KDP'ye üstü kapalı bir tehdit savurması oldu. KDP'nin vilayet seçimlerine yalnız gireceğini açıklamasında sonra KYB "henüz önümüzde 8 ay var, karar vermek için erken" diyerek, Goran ile birlikte girebileceği

mesajını vermektedir. Bu mesajı verdiği şüphesini kuvvetlendiren ilginç gelişme ise Aralık sonunda Talabani ve Nöşirvan Mustafa arasında geçen bir telefon görüşmesidir. İçeriğini kimse bilmediği bu telefon görüşmesinin ardından 1 Ocak 2012'de Kanun Devleti koalisyonu Milletvekili Hüseyin Asadi'nin, Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'yi, Sünni Başbakan yardımcısı Tarık Haşimi'ye koruma sağlamak nedeniyle suçlaması üzerine, Kürt listesinin yanı sıra, stratejik anlaşmaya dahil olmayan ve Irak meselelerinde farklı gündemleri olduğunu savunan Goran da meclisi boykot etti. KYB'nin seçimlere Goran ile birlikte girmesi uzak bir ihtimal olarak olsa da, KYB'nin Süleymaniye'de oylarının önemli kısmını KDP ile ittifakı yüzünden Goran'a kaptırdığı düşünüldüğünde, mantıklı görünmektedir. Fakat bunu da KYB'nin KDP ile olan soğuk savaşında elinde bulundurduğu kartlarından yalnızca bir tanesi olarak görmek daha doğrudur.

ABD Sonrası Irak'ta Sünni-Şii Krizi ve Kürtlerin Kritik Rolü

2011'in son günleri ise Irak genelinde daha önemli bir krize tanıklık etti. 15 Aralık'ta ABD'nin Irak'tan askerlerini resmi olarak çekmesinin iki gün sonra, terörist eylemlere karıştığı gerekçeyle Haşimi hakkında çıkan tutuklama emri ve hemen ardından Irakiye listesinin Irak Parlamentosunu boykot ederek üyeliklerini askıya almaları, 2011'in tüm ülkeyi içine alan siyasi krizle kapanmasına neden oldu. Haşimi'nin hakkındaki suçlamalara karşı KBY'e sığınması ise Kürtlerin bu süreçteki kritik rolünü gözler önüne serdi.

Kürtlerin Algılamaları ve Tercihleri

Kürtlerin oynadığı kritik role değinmeden önce, bu sürece ilişkin algılamalarına değinmek gereklidir. KYB'de, Maliki'nin Şii-Sünni krizini ABD ziyareti sonrası ve Amerikan askerlerinin çekilmesinin hemen ardından ateşlemesinin nedeni, ABD'nin gücünde bir azalış olarak değil, Maliki'nin Irak Şiilerine ve İran'a "Irak'ta Şiilerin sözcüsü benim" mesajı olarak değerlendirildi. Bu noktada Kürtlerin Amerikan askerlerin Irak'tan çekilmesine ilişkin görüşüne değinmek

Kürtler bölgelerindeki istikrarın devam etmesi için Türkiye ile yakın olmaları gerektiğine inanmaktadırlar. Fakat Erbil'in Türkiye'ye yakınlığı, Bağdat'ta karşısına İran'ın fitilledığı yangınlar olarak çıkmaktadır. Kürtler için İran tehlikesi çok boyutludur.

gerekirse, bilindiği gibi Kürt gruplar ABD sonrası Irak'ta Irak güvenlik güçlerinin yeterli olmayacağını savunarak, ABD güçlerinin ülkede kalmaya devam etmesinden yana tavır sergilediler. Irak'taki diğer grupların aksine, Kürtlerin ABD askerlerinin çekilmesine olan karşıtlığı, güvenlik değil, siyasi temelliydi. Kürtler tartışmalı bölgeleri kaybedecekleri korkusundan dolayı çekimser bir tavır sergilemişlerdi. Ancak Kürtlerin Amerikan askerlerinin çekilmesine ilişkin uzun vadeli görüşü, Kürt-Amerikan ilişkilerin normalleşmesi anlamına geldiği için oldukça olumludur. Hatta bu duruma KBY'de "ABD ile ilişkiler asıl şimdi başlıyor" gözüyle bakılmaktadır. Kürtler arasında ABD'nin gücünde azalma olduğu düşünülmektedir. Kürtler bunu ABD asker bulundurmasa da, Irak hava sahasını kontrolü altında tutmasına dayandırmaktadır. Diğer yandan ABD'nin dünyadaki en büyük, toplam 15 bin kişilik diplomatik misyonunun Irak'ta bulunacak olması da Kürtler için umut vericidir. Dahası, ABD'nin KBY'ye taşımakta olduğu ekonomik rolüne oldukça büyük önem atfedilmektedir. Kürtler uzun vadede Amerika ile normalleşen ilişkilerin daha demokratik değerlere dayalı bir siyasi sisteme kavuşmalarını sağlayacaklarına inanmaktadırlar. Zaman içinde oy verme alışkanlıklarına kadar birçok şeyi değişmesi beklenmektedir. KDP ve KYB şimdiden bu baskıyı üzerlerinde hissetmektedir. Dolayısıyla Kürtlerin Amerika'nın Irak üzerindeki etkisinde bir azalma algılamamaktadırlar.

Bu nedenle Maliki'nin ateşlediği krizin zamanlaması, KBY'ye, Maliki'nin, ABD'nin askeri varlığı sonrası Irak'ta daha çok söz sahibi olmak isteyen İran'ın desteğini ve Irak Şiilerinin lideri olma konumunu garantilemek isteği olarak yorumlandı.

Kürtlerin gözünden Maliki'nin oyunu, öncelikle arka arkaya federe bölge ilan etme girişimlerinde bulunan Sünnileri güçsüz kılmak, ardından da Şiileri kontrolü altına alarak Irak Şiilerinin ve Şii bir Irak'ın mutlak lideri olmak olarak görülmektedir. Oyunun Kürtlere yönelik ayağı ise, Maliki 2011'in ikinci yarısından itibaren elindeki siyasi kartlarını oynayarak Kürtleri tercih yapmak zorunda bırakmaya çalışmasıdır. Erbil'den bakıldığında, Kürtlerin tercihlerinin oldukça net olduğunu gözlemlenmektedir.

İlk adım olarak KBY, Bağdat'ın Haşimi hakkındaki tutuklama emrini reddetti. Haşimi'yi Kaleçovalan'daki konuk evinde ağırlayan Talabani, tutuklama çağrılarını "Haşimi benim misafirim"⁷ diye yanıt veren Talabani öte yandan Talabani Irak Meclisi'ni zor durumda bırakan bu krizi aşmak için Irak'taki tüm siyasi grupların katılacağı bir Milli Konferans düzenlemesini teklif etti. İlk etapta bu ay sonunda yapılması planlanan Konferans, bazı grupların "onlar katılırsa biz katılmayız" şeklindeki tartışmalarını da beraberinde getirdi. KBY Başkanı Mesut Barzani ise Bağdat'ta yapılması halinde konferansa katılmayacağını açıkladı. Zira Barzani, Irak Hükümeti'nin Erbil'deki anlaşmalarla kurulduğunu ve sorunun da Erbil'de çözülmesi gerektiğini düşünmektedir. Buna ek olarak konferansın Bağdat'ta yapılması halinde bağımsız olacağından şüphe edilmektedir. Milli Konferans'ın anlamı ve amacı açısından düşünüldüğünde, tüm siyasi aktörler arasında bir denge sağlanmasının daha muhtemel olması nedeniyle Erbil'de yapılması daha makul görünmektedir.

Kürtlerin önünde Irak'ın parçalanması veya bütünlüğünü koruması olarak iki senaryo bulun-

maktadır. Her ikisinin gerçekleşmesi de Kürtlerin oynayacağı kilit role bağlıdır. Kürtler ise tercihlerini Irak'ın bütünlüğünün korunmasından yana kullandı. KBY'nin, Haşimi'yi Bağdat'a iade etmemesinin nedeni de Irak'taki tüm gruplar arasında arabuluculuk yapmaya hazırlanıyor olmasıdır. Milli konferans konusunda itici güç konumunda olan Kürtler, Amerika ve Sünnilerle işbirliği yaparak tüm grupları bu işbirliğine çekmeye çalışmaktadırlar.

İlk bakışta tersi gibi görünse de, Irak'ın parçalanması değil, bütünlüğünü koruması KBY'nin çıkarına hizmet etmektedir. Bunun da nedenini Irak Kürtlerinin geçirdikleri siyasi dönüşüm neticesinde aldıkları iki karar oluşturmaktadır. Bunlardan ilki Kürtlerin, 1991 ve 2011 arasında barış ve istikrar ile elde ettikleri kazanımların, 90 yıllık silahlı mücadele sırasında elde ettiklerinden çok daha fazla olduğuna kanaat getirmeleridir. Kürtler için Irak denklemine ilişkin en büyük korkuyu İran ve Suudi Arabistan arasındaki bölgesel rekabet oluşturmaktadır. Irak'ın parçalanmasıyla, bu iki güç arasında çıkacak olan bölgesel savaş alanına döneceğini düşünülmektedir. Maliki'nin diktatörlük yolunda ilerlemesini, Sünnilerin kendi bölgelerini ilan etmeleri izleyecek, Amerika sadece Şiiilerin sözü geçen bir Irak oluşumuna izin vermeyecek, Suudi Arabistan da söz hakkını kullanmak isteyecektir. Kürtler yeni federe bölgelerin ilanını desteklemektedir. Diyala bölgesi ilan edildiğinde, Şii milislerin saldırısı üzerine Diyala valisi ile vilayet meclisi mensupları Süleymaniye'ye sığınmıştı. Fakat neticede Sünnilerin kurmak istediği federe vilayet veya bölge sınırları içinde tartışmalı topraklar bulunmaktadır. Irak'ın parçalanması halinde, Kürtlerin atacağı ilk adımın tartışmalı bölgeler üzerinde hâkimiyet sağlamak olacağı kuşkusuzdur. Bağımsızlık ilan etme konusunun KBY'nin en azından şimdilik gündemi dışında olduğu belirtilmelidir. Irak Bağdat'a bağlı Şii ve Sünni olarak iki federal bölgeye bölünürse, KBY de federal bölge statüsünü koruyacaktır. Ancak Irak Sünni ve Şii olmak üzere bağımsız iki devlete dönüşürse, Kürt bölgesinin de otomatik olarak bağımsız bir devlete dönüşmesi söz konusu olabilir. Tüm bunlar Kürtler tarafından hesap dahi edilmeyen gelişmelerdir.

Celal Talabani, liderliğini yaptığı Kürdistan Yurtseverler Birliği içerisinde Berhem Salih (solda) ve Kosret Resul'un (sağda) hareket alanını daraltmaya çalışıyor.

Tüm Kürtlerin üzerinde oydaştığı tek tercih siyasi sürecin devam etmesi, Irak'taki tüm grupları tatmin eden bir uzlaşya varılmasıdır. Kürtler KBY'de kurdukları düzenin bozulmasını istememekte, kazanılmış anayasal hakları olan 140. Maddenin uygulanmasında ısrarcı davranmaktadırlar. Bunun için de hem Bağdat'la yani Şiiilerle, hem de 140.maddenin uygulanması halinde sınır komşuları olacak olan Sünniler ile iyi ilişkiler kurmakla mümkün olacağını düşünmektedirler.

Bölgesel aktörler bazında ise Kürtler, kurdukları istikrarın devam etmesi için Türkiye ile yakın olmaları gerektiğine inanmaktadırlar. Fakat Irak içindeki denklemde olduğu gibi, Erbil'in Türkiye'ye yakınlığı, Bağdat'ta karşısına İran'ın fitilledığı yangınlar olarak çıkmaktadır. Kürtler için İran tehlikesi çok boyutludur. 2011 ortalarında KBY'de, İran'ın Kandil'i bombalayarak PEJAK'tan arındırmak istemesinin altında yatan sebebin, buraya Ensar el İslam'ı yerleştirerek etkinlik alanını Erbil'e kadar indirmesi olduğu korkusuna sıkça rastlanmaktaydı. Dolayısıyla KDP'nin Sünnilerin ve KYB'nin de Maliki'nin tarafında olduğu kanısı, KBY'nin hem Irak içinde Sünni-Şii, hem de bölge içinde Türkiye-İran arası yürüttüğü denge siyasetinden kaynaklanan bir yanılısamadır.

KBY'nin Bağdat'a stratejisi Talabani ve Barzani'nin danışıklı dövüşü dâhilinde yürütülmektedir. Bu da Irak Kürtlerinin geçirdikleri siyasi dönüşüm neticesinde vardıkları ikinci kararı yansıtmaktadır. Barzani'nin Kasım 2011'de Türkiye ziyaretinde net şekilde ortaya koyduğu gibi, Irak Kürtleri birbirlerine karşı savaşmamaya karar vermişlerdir. KYB'de hem siyasi çevreler hem de halka hâkim görüş, Erbil ile Bağdat arasındaki mücadelenin bir varoluş mücadelesi olduğu ve birlik olmazlarsa bugüne dek elde ettikleri her şeyi kaybedecekleri yönündedir. KBY'nin üç muhalif partisi de Bağdat'ta Kürt listesiyle birlikte hareket etmektedir. Zira Erbil'de birbirlerine karşı çıkma özgürlüğünün Bağdat'ta birlik olmaktan geçtiğini düşünmektedirler. Talabani ve Barzani arasındaki stratejik anlaşmanın ruhunda da bu düşüncenin yer aldığı söylemek mümkündür. Bağdat ile olan krizin, KDP ve KYB'nin Erbil-Süleymaniye hattındaki arasındaki soğuk savaş derinleştiği beklenmemelidir. Dolayısıyla Kürtlerin taraf tutmayacağı açıktır. Kürtler, diktatörlüğe varmaması ve Kürtlere verilen sözlerin tutulması şartıyla Maliki'nin görevinde kalmasında olumsuz bakmamaktadır. Ancak Irak'ın bütünlüğünü korumak için Maliki'yi desteklemek yerine, tüm tarafları bir araya getirmeyi hedeflemektedirler.

Denklemin diğer bir parçasını da KBY'nin gündeminde oldukça geniş yer tutan Suriye olayları oluşturmaktadır. KBY Suriye'de rejim değişikliğine sıcak bakmakta ve Suriye muhalefetine desteklemektedir. Hatta KBY, ilk etapta sadece Kürt muhalefeti desteklerken, son zamanlarda Kürtlerin tüm muhalif gruplarla işbirliği yapmasını sağlamaya çalışmaktadır. Mesud Barzani'nin 28-29 Ocak 2012'de Erbil'de düzenlenen Kürt Milli Kongresi'nde yaptığı konuşma da bu duruma işaret etmektedir. Açıkça görüldüğü üzere KBY, hem kendi içindeki siyasi gelişmeleri hem de Irak'taki krizi bölgesel gelişmeler ışığında okuyarak, bölgesel bir rol oynamak zorunda olduğunu hissetmektedir. KBY'ye göre Suriye rejiminin düşmesi halinde İran enerjisinin daha büyük bir kısmını Irak ve KBY'de üzerinde harcayacak ve Kürtlerin işbirliğine daha çok ihtiyaç duyacaktır. Diğer yandan da İran'ın Suriye'de de pozisyonu-

nu korumaya çalışacağı için Kürtlerin Alevilerle işbirliği yapmasını istemesi de muhtemeldir. Dolayısıyla hem Irak hem de Suriye Kürtlerinin Esed sonrası dönemde daha çok siyasi rol oynayabilecekleri, İran'a karşı pazarlık güçlerinin artacağını hesaplanmaktadır. Dahası Kürtler arasında dillendirilen bir diğer görüş, Esed'in düşmesinden sonra, Suriye'de İran'ı dengelemek için Türkiye'nin Müslüman Kardeşleri Kürtlerle iyi ilişkiler kurmaya yönlendirmesi gerektiğidir.

Kürt Bölgesel Yönetimi'nde 2012'den Beklentiler

Tüm bu gelişmelerin gösterdiği üzere KBY'de 2012 yılı hem yerel hem de bölgesel alanda 2011'den devreden yoğun gündemle başladı. Geride bıraktığımız Ocak ayında KBY'nin iç siyasetinin en önemli gündemini Neçirvan Barzani'nin kuracağı yeni hükümet oluşturdu. 18 Ocak'ta KDP resmen başbakanlık adaylarının Neçirvan Barzani olduğunu açıkladı.⁸ Bunu takiben Neçirvan Barzani, geniş tabanlı hükümet kurmak için muhalefete yönelik elinden gelen çabayı göstermekte, blok olarak değil, her bir parti ile ayrı görüşmeler yürütme stratejisini uygulamaya koydu. Barzani şu ana kadar Goran ve KİG ile bir araya geldi fakat her iki parti de görüşmelerinde Barzani'ye muhalefet olarak kalacaklarını bildirdi. KİB ile ise henüz bir görüşme gerçekleşmedi, zira KDP-KİB ilişkileri hassasiyetini korumaktadır. Muhalefetin bu tutumu karşısında Neçirvan Barzani muhalefetin reform paketinin makul olduğunu ve resmen KBY parlamentosunca görevlendirilmesini takiben yasal süre olan 1 ay içinde yeniden tüm partilerle görüşeceğini söyledi. Neçirvan Barzani'nin geniş tabanlı bir hükümet kurmaktaki ısrarının nedeni tüm enerjisini hedeflediği programa uygulamaya yönlendirebilmek için sakin bir siyasi atmosfere ihtiyaç duymasıdır. Önceki başbakanlık döneminde ekonomik kalkınmaya öncelik veren Barzani, bu kez ise attığı temel üstüne, iş çevreleri ile sıkı bağlarını kullanarak, ileri seviyede bir ekonomik program uygulamayı hedefliyor. 2012 KBY bütçesi için net bir rakam verilmese de, şimdye kadar ki rekor bütçe olduğu biliniyor. Barzani'nin diğer bir amacı da KDP içindeki pozisyonunu güçlendir-

Kürtlerin gözünden Maliki'nin oyunu, öncelikle arka arkaya federe bölge ilan etme girişimlerinde bulunan Sünnileri güçsüz kılmak, ardından da Şiileri kontrolü altına alarak Irak Şiilerinin ve Şii bir Irak'ın mutlak lideri olarak görülmektedir.

mektir. KBY'de siyasi hükmün üç sembolünün para, iktidar ve güvenlik olduğu düşünüldüğünde, bunu takiben de muhtemelen güvenlik güçleri üzerinde etki sağlamayı amaçladığı düşünülebilir.

Ocak 2012'nin son günlerinde ise KYB KDP'ye karşı başka bir siyasi kart daha oynadı. Bazı KYB milletvekilleri KBY'nin 2009 yılında onaylanan anayasa tasarısında değişiklik yapılmasını gündeme getirdi. Temelde devlet başkanının geniş yetkilerini sınırlamayı hedefleyen öneri için şu ana kadar içinde muhalefet milletvekillerinin de olduğu 60 imza toplandı. Meclis sözcüsü Kemal Kerküki'nin anayasa için son sözü halk oylamasının söyleyeceği konusunda net tavır ortaya koymasıyla bu konu şimdilik rafa kaldırıldı.⁹

KYB siyasetinde yaşanan başka önemli bir gelişme de Goran'ın bilinen net pozisyonunun dışında, bu kez hükümete katılmamak için bambaşka bir nedene sahip olmasına sebebiyet verdi. Geçtiğimiz ay 4 Goran milletvekilinin de aralarında bulunduğu 37 milletvekili, KBY Parlamentosu meclis sözcüsüne, meclisin milletvekillerine görev sürelerince tahsis ettiği evleri, alındığı zamanki fiyata satmasını içeren bir öneri sundu.¹⁰ Meclis sözcüsü tarafından kabul edilmeyen öneri, Goran cephesinde adeta bir skandal yarattı. Nöşirvan Mustafa yayınladığı bildiride milletvekillerini "para testinde sınıfta kalmakla" itham etti. Dört milletvekilinden biri olan İsmail Galeli görevinden istifa ederken, diğer üç isim ise yalnızca partiden istifa edip, mecliste yeni bir blok kuracaklarını açıkladılar. Bu olay KDP ile KYB'ye "Goran da yolsuzluk yapıyor" diyerek kendilerini ironik şekilde savunma fırsatı verdi.

Şubat ayının ortalarında ise KDP ve KYB arasındaki görev değişimleri peşpeşe gerçekleştirildi. Öncelikle 15 Şubat günü Mesud Barzani KYB tarafından 23 Ocak'ta adaylığı açıklanan Kosrat Resul'ün devlet başkanı yardımcılığını onayladığını duyurdu. Aynı gün 111 kişilik KBY Parlamentosu'nda 72 parlamenterin katılımıyla meclis sözcüsü ve yardımcısı seçildiği oturum oldukça olaylı geçti. Başlangıçta tüm milletvekillerinin katılımı ile açılan oturumda Meclis Başkanı Kemal Kerküki'nin meclis başkanı ve yardımcısı pozisyonlarının değişimin gerçekleşeceği olağandışı bir toplantı olduğunu açıklaması üzerine, muhalefet partileri, bu değişimin yasal olmadığını, değiştirilen pozisyonların yasal süresinin 4 sene olduğunu ve değişimin neye dayanarak gerçekleştirildiğini açıklanmasını talep etti. Kerküki'nin -istemezseniz oy vermeyin- cevabı üzerine, muhalefet partilerine mensup milletvekilleri -bu oturum sadece KDP ve KYB milletvekillerini ilgilendiriyor- diyerek meclisi terk ettiler. Bunu takiben yaptıkları toplantıda Goran, KİB ve KİG ertesi gün gerçekleştirilecek olan ve başbakan ile başbakan yardımcısı pozisyonlarının oylanacağı oturuma da katılmayacaklarını açıkladı. Meclis gündemi meclis başkanı yardımcısı olan Ersalan Bayiz'in başkan ve KDP'li milletvekili Hasan Muhamed Sur'un yardımcı olarak seçilmesiyle devam etti. Bilindiği üzere meclis başkanı yardımcılığı pozisyonu için uzun süredir, hatta 14 Şubat akşamına kadar Kemal Kerküki'nin ismi düşünülüyordu. Bu ani değişim üzerine Kerküki milletvekilliğinden istifa etti. Bilindiği üzere Kemal Kerküki Mesud Barzani'nin KBY siyasetinde kilit öneme sahip olan ve geçtiğimiz sene vefat eden annesi Hamayil Barzani tarafından şahsi olarak destekleniyordu. Dolay-

siyla Hamayil Barzani'nin vefatının Kerküki'nin pozisyonunu yitirmesinde rol oynadığı düşünülebilir.

16 Şubat'ta ise 71 parlamento üyesinin katıldığı toplantıda Neçirvan Barzani ve uzunca bir süre Hakim Kadir ile yaşadığı rekabet sonucu galip gelen KYB'li İmad Ahmed'e hükümeti kurma görevi verildi. 17 Şubat olaylarının yıldönümü olan 17 Şubat 2012 günü ise KBY'de üst düzey güvenlik önlemleri alındı. Süleymaniye merkez ve birçok ilçesine aralarında çok sayıda sivil polis de bulunduğu güvenlik güçleri yerleştirildi. Fakat yayınladıkları ortak bildiri de belirttikleri üzere muhalefet partileri protesto çağrısında bulunmadı. Bildiride aradan geçen bir sene içinde iktidarın halkın ve muhalefetin taleplerini karşılamadığı, şiddet olaylarının sorumlularının cezalandırılmadığı hatta korunduğu, birçok aydının tutuklandığını, işkenceye maruz bırakıldığını ve son aşamada da halkın ve muhalefetin taleplerine Bahdinan olaylarında KİB'in ofislerinin yakılarak karşılık verildiği iddia edildi. Ortak bildiride muhalefet son olarak tüm bunlara rağmen KBY'nin ve Irak'ın hassas bir dönemden geçiyor olması nedeniyle protesto çağrısında bulunmadıklarını beyan etti. Dolayısıyla 17 Şubat 2012 günü kayda değer herhangi bir gösteri gerçekleştirilmedi.¹¹

17 Şubat sonrası geniş tabanlı bir hükümet kurulması ihtimaline bakıldığında muhalefet partilerinin hükümete katılmamaktaki kararlarının değişmediği ancak Goran ve KİG'in söylemlerinde bir yumuşama olduğu gözlemlenmektedir. İki partinin sözcüsünün de yeni kabine kurulana kadar bekleyecekleri, yolsuzlukla mücadele konusundaki eylemlerini bir süre izleyip, hükümete katılıp katılmamak konusundaki son kararlarını ancak ondan sonra verebilecekleri bildirdiği kaydedildi¹² 25 Şubat 2012 tarihli Hawler Gazetesinin ilk sayfası Neçirvan Barzani'nin gazeteye verdiği bir demece yer verdi. Manşette "Kürdistan İslami Birliği ile aramızdaki ilişkilerin er ya da geç normale döneceğine inanıyorum" sözleri yer alırken, haberin ilerleyen satırlarında iki partinin farklılıklardan çok ortak istasyonlarda birleşen amaçları olduğunun unutulmaması gerektiği mesajına yer verildi.¹³ Buna karşılık KİB

ise internet sitesinde Barzani'nin yaklaşımını takdir ettiklerini ve somut adımlarla desteklenmesini umut ettiklerini bildirdi.¹⁴

Bu çerçevede bakıldığında Zaho olayları nedeniyle KİB'in istisnai durumunu koruduğu görülse de, 2005'te de KİB'in benzer bir reform önerdiği ama seçimlerden sonra hükümete katıldığı hatırlanmalıdır. Dolayısıyla Neçirvan Barzani'nin başlatacağı resmi görüşmelerde, eğer talepleri karşılanırsa, KİB'inde hükümette yer alması söz konusu olabilir. Aslında iki İslami parti de, oy oranlarının yaklaşık olarak sabit kaldığının bilincinde oldukları için her zaman hükümet içinde olmaya istekli olmuşlardır. Eğer yeni kabine reform paketini uygulamaya koymayı kabul ederse yüksek ihtimalle KİG'in hükümete katılması beklenmektedir. 2009'da KİG bazı şartlar koşmuş, KYB ve KDP şartlarını kabul etmediği için hükümete katılmamıştı. Her iki partinin de muhalif tutumlarını değiştirememelerinin temel nedeni Goran'ın varlığıdır. Bu nedenle vilayet seçimlerinde muhalif pozisyonlarını değiştirirlerse oy kaybedecekleri korkusu her iki partiyi de muhalefet olarak kalmaya motive edebilir. Goran'ın yaşadığı iç kriz ise KYB ve KDP'ye muhalif pozisyonunu daha net biçimde ortaya koymasını gerektirdiğinden, en azından Eylül 2012 seçimleri öncesinde yeni hükümete katılma ya da iktidar partileri ile herhangi bir işbirliğine girme olasılığını büyük ölçüde azaltmıştır.

Erbil-Bağdat hattında ise 2012'de tansiyonun doruk yapması beklenmektedir. 12 Ocak'ta Maliki Tarık Haşimi Bağdat'a iade edilmezse, KBY'nin bütçesinin bloke edileceğini tehditini savunduğunda, Kürtler buna ihtimal vermemişti. Ancak Maliki'nin ABD'li bazı şirketlerle 11 milyar dolarlık silah anlaşması yapması KBY'de endişeli bir atmosfer yarattı. Eşzamanlı olarak Bağdat'ta Kürtlerin lehine bir gelişme yaşandı. Irak Bakanlar Kurulu'nun Saddam Hüseyin döneminde alınan tüm kararları feshetmesi, 140. maddenin uygulanmasında önemli bir ilk adım olarak KYB'de sevinçle karşılandı. Öte yandan kararın zamanlaması ise bunun Maliki'nin Sünnilere karşı oynadığı oyunun parçası değerlendirildi. 2012 boyunca da 140. Maddenin çözümsüzlüğünü koruması beklenmektedir.

Petrol ve doğal gaz konusunda ise Erbil-Bağdat arasında bir anlaşma beklenmezken, KBY'nin petrol sözleşmeleri yapmaya devam etmekte kararlı olduğu görülmektedir. Bu sene, Bağdat Yönetimi KYB'de faaliyet gösteren şirketleri kara listesine alıp Irak'ın diğer yerlerinde petrol çıkarmalarına izin vermeyeceği için¹⁵ KBY'nin bu şirketlere çeşitli tavizler vererek hedefinde ilerlemesi beklenmektedir. Zira Exxon Mobile'in temsilcileri Erbil'de kalmakta ve kararlılıkla çalışmalarını sürdürmektedirler. Hatta Exxon Mobile'in petrol sahalarından birinin de Musul ve KBY arasındaki tartışmalı bölgede olması nedeniyle Kürtlere karşıtlığı ile bilinen Musul Valisi Nuceyfi 25 Ocak'ta Erbil'i ziyaret etmesi ve bunu takiben KBY ile dostane ilişkiler kurma yolundaki adımları dikkat çekicidir.

Şii-Sünni sorununun çözümüne ilişkin olarak ise şu ana kadar Irak Parlamentosu'ndaki blokların katıldığı 4 hazırlık toplantısı gerçekleştirildi. Buna rağmen Milli Konferans'ın halen ne zaman yapılacağı, Haşimi ve Mutlak davalarının gündeme alınıp alınmayacağı ve kimlerin katılacağına ilişkin sorunlar devam etmektedir. 11 Şubat günü Kürt Listesi'nden yapılan açıklamada 140. Madde ile petrol ve doğal gaz yasasının gündeme getirilmesini hedefledikleri ve Haşimi-Tarık

meselelerinin ise kaotik bir ortam yaratacağı gerekçesiyle ele alınmasına karşı oldukları bildirildi.¹⁶ Sonuç olarak şu an için Milli Konferans'ının mucizevi sonuçlar doğurması değilse de, -bazen süreç, sonuçtan daha önemlidir- mantığıyla, en azından tansiyonun tırmanmasına engel olması umulmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak KBY için 2011'de birbiri ardına çıkan sorunlar askıda çözümü beklemektedir. Eylül ayında yapılacak vilayet seçimleri öncesi kurulacak yeni hükümetin siyasi gerginliği ne yöne sürükleyeceği merak edilmektedir. Erbil-Bağdat ilişkileri açısından ise 2012 yılı, geçmiş senelerden çok daha farklı bir sene olacaktır. Yeniden alevlenen ve yıl içinde daha da kaotikleşmesi beklenen 1300 yıllık Şii-Sünni çatışmasının akıbetinin Erbil-Bağdat hattındaki mevcut tüm sorunların da geleceğini tayin etmesi beklenmektedir. Tüm bunlar içinde KYB'nin değişmeyen gündemi ise yerel siyasette istikrarı sağlamak, Irak siyasetinde ise Irak'ın bütünlüğünü korumak, anayasal sürecin devamlığını destekleyerek bütçe, peşmerge, enerji ve tartışmalı bölgeler konularında uzlaşmaya çalışmak olacaktır.

0

DİPNOTLAR

- 1 <http://orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=1543>
- 2 <http://www.kurdishglobe.net/get-pdf-Şle/KurdishGlobe-2011-03-13.pdf?ID=294>
- 3 <http://orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=1543>
- 4 <http://kurdistantribune.com/2011/masud-barzanis-presidential-decrees-admission-of-reality/>
- 5 <http://www.ekurd.net/mismas/articles/misc2011/8/kurdsiniraq125.htm>
- 6 <http://www.kurdiu.org/en/hawal/index.php?pageid=91908>
- 7 <http://www.aknews.com/en/aknews/4/282469/>
- 8 www.kurdsat.tv/news.php?id=433&type=kurdistan
- 9 <http://www.kurdishglobe.net/display-article.html?id=6D473B28636E62D79B904991B8699644>
- 10 <http://aknews.com/en/aknews/4/286556/>
- 11 <http://kurdistantribune.com/2012/oppositions-joint-press-release-on-anniversary-of-february-demonstrations-events/>
- 12 <http://www.rudaw.net/english/kurds/4431.html>
- 13 <http://www.hawler.in/news25533-1.htm>
- 14 <http://www.kurdiu.org/en/hawal/index.php?pageid=97329>
- 15 http://www.worldoil.com/Exxon_barred_from_Iraqs_4th_energy_licensing_round.html
- 16 <http://www.ekurd.net/mismas/articles/misc2012/2/kurdlocal1022.htm>